صوبائی اسمبلی خیبر پختونخوا

اسمبلی کا اجلاس، اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز جمعة المبارک مورخہ 28 اپریل 2017ء بمطابق یکم شعبان1438 ہجری صبح دس بجکر تیس منٹ پر منعقد ہوا۔
محترمہ ڈپٹی سپیکر، مہر تاج روغانی مسند صدارت پر متمکن ہوئیں۔

تلاوت کلام پاک اوراس کا ترجمہ

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيمِ۔ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ۔
اَفَحَسِبْتُمْ اَنَّمَا خَلَقْنٰكُمْ عَبَثًا وَّاَنَّكُمْ اِلَيْنَا لَا تُرْجَعُوْنَ ○ فَتَعٰلَى اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيْمِ ○ وَمَنْ يَّدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهٗ بِهٖ فَاِنَّمَا حِسَابُهٗ عِنْدَ رَبِّهٖ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الْكٰفِرُوْنَ ○ وَقُلْ رَّبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاَنْتَ خَيْرُ الرّٰحِمِيْنَ۔

(ترجمہ): کیا تم نے یہ سمجھ رکھا تھا کہ ہم نے تمہیں فضول ہی پیدا کیا ہے اور تمہیں ہماری طرف کبھی پلٹ کر آنا بھی نہیں ہے ؟۔ پس بالا و برتر ہے اللہ، بادشاہ حقیقی ہے، کوئی خدا اُس کے سوا نہیں، مالک ہے عرش بزرگ کا۔ اور جو کوئی اللہ کے ساتھ کسی اور کو معبود پکارے، جن کے لیے ان کے پاس کوئی دلیل نہیں، تو اس کا حساب اس کے رب کے پاس ہے ایسے کافر کبھی فلاح نہیں پا سکتے۔ اے نبی ﷺ کہو، "مرے رب در گزر فرما، اور رحم کر، توسب رحیموں سے زیادہ رحیم ہے۔ وآخِرُالدَعوَانا أنِ الْحَمْدُ لِلّٰہِ رَبِّ الْعٰلَمِیْن۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جزاکم اللہ۔ رَبِّ اشْرَحْ لِيْ صَدْرِيْ وَيَسِّرْ لِيْٓ اَمْرِيْ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّنْ لِّسَانِيْ يَفْقَهُوْا قَوْلِيْ۔
We start the Questions hour session but-----

محترمہ نرگس بی بی: میڈم سپیکر! پوائنٹ آف آرڈر۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جی؟

محترمہ نرگس: جی کورم پورا نہیں ہے۔

(کورم کی نشاندہی پر حزب اختلاف کے اراکین بشمول سردار اور نگزیب نلوٹھا اور جناب رشاد خان ایک ساتھ کھڑے ہوئے اور سپیکر سے اجلاس جاری رکھنے کا مطالبہ کیا)

محترمہ ڈپٹی سپیکر: اچھا، ذرا پلیز، (سیکرٹری اسمبلی سے) سیکرٹری صاحب! کاؤنٹ کرلیں ذرا۔

(شور)

(اس مرحلہ پر گنتی کی گئی)

محترمہ ڈپٹی سپیکر: 28 ہیں تو Quorum is not complete، پلیز ذرا Bell بجادیں، یہ وہاں پر تو کوئی بیٹھا نہیں ہے یہ رومز میں یا اگر کوئی Corridor میں ہو تو پلیز انہیں بلا لیں، Entries تو ہوئی تھیں-----

(اس پر مرحلہ پر گھنٹیاں بجائی گئیں)

(اس مرحلہ پر گنتی کی گئی)

محترمہ ڈپٹی سپیکر: اچھا کورم مکمل ہے، اوکے۔

(تالیاں)

محترمہ ڈپٹی سپیکر: مفتی صاحب! هغه بله ورځ ما ټائم نه وو درکړے ، سوری، مفتی جانان صاحب۔

مفتی سید جانان: بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔ میډم! زه تفصیلی خبره نه کول غواړم خو ځنې خبرې داسې دی چې که نه کوې هم مشکل وی او که کوې ئے نو هم مشکل وی۔ زه تاسو په وساطت باندې د دغې صوبې دلته کښې چې کوم منتخب خلق ناست دی، دوئ خدمت کښې به زما یو درخواست وی، یو عاجزانه اپیل به وی زما، لکه ځنې ملګرو به دلته وئیلی وی چې د دغې صوبې د اسمبلئ یو روایات

دی او د دغې اسمبلئ، د دغې صوبې یو عزت دے او په دې ملک کښې د دې یو نوم دے خو بدنصیبی دا ده چې دا اسمبلی ورځ په ورځ بې توقیره کیږی او بې عزته کیږی او په هغه بې عزتئی کښې زمونږه د دغې ممبرانو که هغه زنانه دی او که مردانه دی، د هغوی لاس دے ورکښې، په صدیو باندې مشتمل چې زمونږه دغې دنیا کښې یو تهذیب نه ۀ که اسمبلی وه، هغه بې تهذیبه کیږی او بله ورځ چې دلته کوم حرکتونه شوی دی او څه شے شوے دے، په دې ټولې دنیا کښې او خاصکر په دغه ملک کښې چې څوک دا اسمبلی ګوری، زمونږه توقیر او زمونږه بې عزتی کیږی۔ ستاسو په وساطت باندې زما به دا درخواست وی چې یو خو دا تاسو کوم ځائې کښې ناست یئ نو دا غیر جانبدار ځائې دے او ممبران دلته کوشش اوکړی، د خپلو مسئلو حل کولو د پاره دلته یوه خبره راؤړئ، آواز اوچت کړی خو بیا هغه ممبرانو هغه آواز وانؤریدلے شی، هغه محروم واپس کړلے شی او بل دې ټول ملک سیاست او هلته کښې چې څه کیږی، مونږ ته دا پکار دی چې مونږه پردئ جهګړی دې اسمبلئ ته مونږه نه راؤړو، پردی خفګانونه، بې عزته جملې او بې عزته الفاظ او غیر مهذب سیاست کولو نه مطلب دا دے چې مونږه دا اسمبلی اوساتو، دا اسمبلی به بیا هله چلیږی ګنې یو طرف ته فنډ نه وی، خبره نه اؤریدلې کیږی، ستا خبری ته توجه نه ورکولې کیږی بیا به لامحاله غیر فطری طور باندې دلته هنګامه آرائیاں وی، دلته به د ایوان عزت هم نه وی، دلته به مطلب دا دے چې ستاسو نه به هم خلق خفه کیږی، دلته بیا دغه شانتې حالات جوړیږی لکه بله ورځ چې جوړ شو، نو زما به ستاسو په وساطت باندې دې ټول ملګرو ته، د ټولو پارټو مشرانو کشرانو ته دا درخواست وی چې پردے جنګ به دې اسمبلئ ته نه راؤړو او په دغې خبرو باندې زه خپلې خبرې بس کومه۔ وآخِرُالدَعوَانا أَنِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَـٰلَمِن۔

نشانزدہ سوالات اوران کے جوابات

Madam Deputy Speaker: Thank you, Mufti Janan, thank you very much. Question number one is 4814, Mr. Sardar Hussain Chitrali, lapsed. Question number two, again Mr. Sardar Hussain Chitrali, Question No. 4865, lapsed. Question number three, Mr. Muhammad Ali, Question No. 4855.

جناب محمد علی: شکریه میډم سپیکر۔ میډم، اول عرض خو دا دے چې دا کوئسچن تقریباً آته میاشتې مخکښې ما اسمبلی سیکرټریټ کښې Submit کړے دے، اته میاشتې اوشوې، آته میاشتې بعد دا نن په ایجنډا باندې راغلے دے او بیا بدقسمتی دا ده چې نن د حکومت د طرف نه ذمه دار کسان هم نشته، نو دا اوس آته میاشتې نور دوباره په دې لګی او ان شاء الله زمونږه د ګورنمنټ Tenure به هم ختمیږی، نو کله کله سړے خفه هم شی چې اته میاشتې په ایجنډې باندې یو څیز راشی د پروسیجر تحت او نن نه پارلیمانی سیکرټری شته او نه منسټر شته او دا دومره Important Question دے میډم! چې دا اوس که څی نیکسټ اجلاس ته، د هغې بعد نو دا یو ډیر عجیبه پرابلم دے او صورتحال دے،نو لږ خو خدائے شته چې غیر سنجیدګئ هم ده د ګورنمنټ د منسټرانو د طرفه چې دومره اهم په ایجنډا باندې کوئسچنز پبلک انټرسټ کښې راځی او نن دلته کښې څوک شته نه نو سړے خفه شی په دې باندې هغه یو شاعر وائی "کس سے مانگو کہاں جاؤں کس سے کہوں"،نو چا له لاړ شمه او چا ته اوو ایمه دلته کښې خو که منسټران په دې فلور آف دی هاؤس مونږه سره کمټمنټ کوی نو هغه ورسره بیا ډیپارټمنټ کښې څوک نه منی او دا میډم! که تاسو لږ دا کوئسچن Readout کړئ، خدائے شته دا انتهائی Important کوئسچن دے نو د دې به اوس ما ته جواب څوک راکوی او په دې به عملدرآمد څوک کوی؟ اوس دا داسې حساب دے میډم! زمونږه د دیر کوهستان جعفرشاه صاحب ناست دے او د سوات کوهستان فارسټ د ځنګل نه چې څومره لرګے اوځی، هغه په مارکیټ کښې خرڅیږی 'فورټی پرسنټ' د ګورنمنټ شیئر دے، 'سکسټی پرسنټ' دا د پبلک د عوامو شیئر دے، بیا زمونږه د عوامو چې کوم شیئر د هغې نه علاوه د ګورنمنټ شیئر کښې رولز دا دی د فارسټ ډیپارټمنټ کلیئرکټ، دا پیسې به لګی دا به په دغه ځنګلاتی علاقو کښې په Check Dams باندې به لګی، ځنګل ته به ته روډونه به جوړوی، هلته به اصلاحات کوی، دلته دوئ وائی چې دا پیسې مونږه بیا لون اخستے دے او په بلین سونامی پروګرام کښې مونږه خرچ کړے دے، میډم !دا خو داسې ده لکه تاسو زما کور نه میلمانه راځی چې محمد علی! زه کوهستان ته درځمه، کمراټ ته او ته وائی چې ته ما له راکړه یو لاکھ روپئ چې زه پرې ستا د هغې ځائې تحفې

راؤړم چې زه میډم! راغلے یم، هن محمد علی !دا مې تا ته ګفتونه راؤړل، لکه د ظلم انتها ده، زما د علاقې پیسې به په ما لګی، هغه پیسې راځی د غونډ صوبې په خلقو باندې لګی نو دا Discriminations، د هغه خلقو په حق باندې ډاکه ده، اوس بدقسمتی دا ده میډم! چې زه کله کله اوپن خبرې ځکه کومه، په دې صوبه کښې یواځې زه خپل دا ګورنمنټ نه یادوؤمه، د 47ء نه اوسه پورې دلته میرټ نشته۔ میډم! اوس مثال په طور زه په ډیپارټمنټ کښې Interested یمه، ما له ئے محکمه بله راکړې ده، ته دا وزارت واخله، بل ملګرے به په ایجوکیشن کښې ښه پوهه وی، هغه ته هیلتھ منسټری ورکړی، اوس د اشتیاق ارمړ په قابلیت کښې هیڅ شک نشته خو هغه په فارسټ پوهیږی نه او هغه له ئے دا ډیپارټمنټ ورکړے دے، دهغې بیا دا پرابلمز جوړیږی میډم! لکه اپوزیشن د په دې خوشحالئ نه، زه د تنقید په جوړ نه وایمه، دلته کښې که دا میرټ وے چې اهل سړی له د هغه محکمه ورکوئ نو دا پرابلمز به نه وی، اوس هغه غریب د ایف ډی ایف نه نه دے خبر، اوس زمونږه دا پرابلمز دی، په دې باندې به جعفر شاه صاحب هم ټهیک ټهاک خبره کوی ځکه چې دا زما او د ده Genuine دیر کوهستان، سوات کوهستان په دې کوئسچن کښې ذکر د دوه ډسټرکو دے نو دا یوه ډیره اهمه مسئله ده میډم سپیکر! چې زمونږه د هغه علاقې پیسې راختی دی صوبې ته، اوس د فارسټ ډیپارټمنټ کلیئر کټ رولز دی چې د ایف ډی ایف پیسې به هم په دغه ځائی باندې لګی،اوس یوه سمری موؤ شوې ده چې دا د ایف ډی ایف پیسې چې ځنګل باندې به خرچ کیږی، دا به اوس په روډ ز کښې خرچ کیږی، په دې به اوس سکول جوړیږی، په دې اوس هسپتال جوړیږی نو یو طرف ته خو ګورنمنټ وائی چې په فارسټ کښې زه انقلابی اقدامات اوچتوؤمه، نو انقلابی اقدامات زه اوچتوؤمه، نو بیا ولې زما هغه پیسې چې په ځنګل لګی او هغه به اوس راځی او په روډ او په سکول او په هسپتال کښې به لګی، نو میډم! زه خو ډیر په افسوس وایمه یا خو دا تاسو پینډنګ کړئ Next day د پاره چې کله اشتیاق ارمړ صاحب راشی ان شاء اللہ هغې کښې به بیا پیش کړو جی۔

<u>محترمہ ڈپٹی سپیکر:</u> جی جعفر شاہ صاحب! اس کے ساتھ Related ہے؟

جناب جعفر شاہ: تهينک يو ميډم سپيکر، ډيره مننه چې فلور مو راکړو داسې ده جې چې محمد على صاحب ډير Important Question هغه Raise کړے دے او زما خيال دے چې پارليمانى سيکرټرى صاحب راغلے دے، هغه به اوس جواب ورکړى۔ زما سپليمنټرى کوئسچن دا دے ميډم! چې دا خو يو ډير لوئے کنفيوژن پيدا شو، کنفيوژن دا پيدا شو چې تر اوسه پورې خو حکومت چغې ويستې چې مونږه بلين سونامى ټرى که څه شے شروع کړے دے او په هغې باندې اربونو روپئ لګى او نن پته اولګيده چې هغه خو هغوى ډاکه لګولې ده زما په ضلع باندې، د دير په ضلع باندې، چې د قوم سره کومه معاهده شوې وه او په هغې کښې 'ټوينټى پرسنټ' فارسټ ډيويلپمنټ فنډ د دې مقصد د پاره وو چې دا به هغه علاقه کښې د ځنګلاتو په ترقئى او ترويج باندې لګى، هغه پيسې نن حکومت لګيا دے ډاکه لګوى او هغه د هغه پيسو نه هغه خلق محرومه کوى، د هغوى د هغه Genuine rights نه زما خيال دے دا خو د دې ايوان استحقاق هم مجروحه شو، دا خو آئينى خبره هم نه ده، د آئين هم خلاف ورزى ده، د قانون هم خلاف ورزى ده، د اصولو هم خلاف ورزى ده، دا خو اخلاقيات هم نه دى ميډم سپيکر! زه خو حيران په دې باندې يمه چې ولې حکومت څه کوى داکوم طرف ته روان دے او دا دروغ ولې وائى چې مونږه بلين سونامى ټرى شروع کړې ده، د هغې د پاره دومره پيسې، او هلته کښې زما په حق باندې ډاکه لګوى او زما پيسې راوړى، په دې باندې خو محمد على خان ناست دے، زه خو په دې باندې بهرپور احتجاج ريکارډ کومه سره د محمد على او زه پارليمانى سيکرټرى صاحب د دې مونږ ته بالکل وضاحت باندې په دې فلور باندې په ريکارډ باندې چې دا ډاکه ولې ده؟

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جی نلوٹھا صاحب، نلوٹھا صاحب، مائیک آن کردیں پلیز۔

سردار اورنگزیب نلوٹھا: شکریہ میڈم سپیکر صاحبہ۔ محمد علی صاحب نے جو کوسچن لایا ہے، یہ ہم سب کی، میں سمجھتا ہوں اگر میرے دل کی آواز ہے تو پورے ہاؤس کے دل کی یہ آواز تھی، جعفر شاہ صاحب نے اس پر بات کی ہے، یہ بلین سونامی ٹری جو ہے میڈم سپیکر صاحبہ! آج اتنا اہم کوسچن اسمبلی میں آیا ہے اور منسٹر صاحب ادھر موجود نہیں ہیں، میں پہلے تو آپ سے یہ ریکویسٹ کروں گا کہ یہ آپ کی چیئر کی توہین حکومت

کررہی ہے کہ اتنے اہم کوئسچنز آتے ہیں، آٹھ دس مہینے کے بعد کوئسچن آتا ہے اور منسٹر نہیں ہوتا؟ تو میں یہ پوچھنا چاہتا ہوں کہ یہ کس بات کی تنخواہ لیتے ہیں جناب سپیکر صاحبہ! ان کی تنخواہ بند کی جائے، یہ گورنمنٹ کے اوپر بوجھ ہے۔۔۔۔۔

(تالیاں)

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جی۔

سردار اورنگزیب نلوٹھا: اب یہ ہاؤس کو ٹائم نہیں دیتے ہیں، ممبران کے سوالوں کے جواب نہیں دیتے ہیں، تو ان کو کیا حق پہنچتا ہے کہ یہ حرام کی تنخواہ کھاتے ہیں؟ خدارا ان کے خلاف آپ ایکشن لیں، یہ آپ کی چیئر کی توہین کرتے ہیں اور اتنا اہم سوال ہے جو محمد علی صاحب لایا ہے، میں سمجھتا ہوں کہ اگر پارلیمانی سیکرٹری صاحب ادھر موجود ہیں، اگر وہ ایوان کو مطمئن نہیں کر سکتے تو میری یہ ریکویسٹ ہو گی کہ اس کوئسچن کو آپ کمیٹی میں ریفر کریں تاکہ وہاں پہ یہ ساری چیزیں ڈسکس ہو سکیں۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جی فضل الٰہی صاحب!

جناب فضل الٰہی (پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات): شکریه میډم سپیکر۔ څنګه چې معزز اراکینو صاحبانو کوئسچنز کړی دی، زه خو بخښنه غواړم لږ لیټ راغلمه، چونکه زمونږ څه ذاتی مسئله وه لیټ شومه، په هغې باندې خو زه دا وایم چې جی دوئ کوم کوئسچنز کړی دی د بهرتئی باره کښې نو ان شاء الله تعالیٰ مونږ به یو یو دا دے لیکلی دی جی، یو منټ یو منټ، (شور) لیکلی دی جی (قہقہے) ما کوئسچنز اوکتلو، نه یو منټ خبره میډم سپیکر! دا ده ما اوکتلو، چترال کښې مختلف کوئسچنز راغلی دی ما اوکتلو زه اوس راغلمه ټول کوئسچنز چې دی د چترال باره کښې دی کوئسچن کړے دے دا دے شته۔۔۔۔

(شور/شیم شیم کی آوازیں)

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: یو منټ، دویمه خبره دا ده، اولنئی خبره د بهرتئ دلته اوشوه، دا دے ما سره کوئسچن دا دے ما ته خیر دے که تاسو په کمپیوټر باندې دا زما ورونړه نه پوهیږی نو خیر دے، د اسمبلئ یو ملګرے د د دوئ هیلپ اوکړی۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: مظفر سید صاحب!

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: هیلپ د اوکړی، د دوئ د هیلپ اوکړی خیر دے که دوئ په کمپیوټر نه پوهیږی۔ د ویمه خبره، یو منټ۔۔۔۔

جناب مظفر سید (وزیر خزانہ): محمد علی خان صاحب نے جو بات پیش کی ہے۔۔۔۔۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: پلیز۔

وزیر خزانہ: محمد علی خان نے جو نکتہ اور جو سوال کیا ہے اور اپوزیشن کے دوستوں نے بھی اس پہ سیر حاصل بحث کرنے کی کوشش کی لیکن چونکہ موؤر نے اس کو Delay یا اس کو پینڈنگ کی بات کی ہے تو ان شاءاللہ Minister concerned جب آجائیں تو اس پہ Deliberately اور Detailed بحث بھی ہو گی جو کہ ابھی موؤر نے اس کو اسی طرح کیا ہے تو میرے خیال میں میں ریکویسٹ کرتا ہوں نلوٹھا صاحب اور شاہ صاحب سے کہ اس کو فی الحال پینڈنگ رکھیں اور اس پہ بحث اس وقت ہو جب اس کا موقع آجائے بحث کریں گے ان شاءاللہ۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جعفر شاہ صاحب! جعفر شاہ صاحب!

جناب جعفر شاہ: تهینک یو، تهینک یو، تهینک یو، میډم سپیکر۔ دا میډم! په اتمه میاشت باندې د سوال جواب راغلے دے، ډیر Important سوال او جواب دے او اوس منسټر صاحب دا Collective responsibility د Entire cabinet ده چې هغوی به د دې سوال جواب ورکوی، پارلیمانی سیکرټری موجود دے، څنګه چې نلوټها صاحب اوونیل دا سوال د کمیټئی ته ریفر شی ځکه چې دا ډیر Important سوال دے او په دې باندې مونږ غواړو چې مونږ په دې باندې په Detailed discussion اوکړو زما به دا ریکویسټ وی۔ هاؤس ته ئے وړاندې کړئ وایم ووټ د پری اوشی خیر دے۔

Madam Deputy Speaker: Muhammad Ali, Muhammad Ali! You have already in the----

جناب محمد علی: میډم سپیکرا د دې نه بعد هم زما انوائرمنټ ډیپارټمنټ باندې کوئسچن راغلے دے، بل هم دے، دا ټهیک ده زما ملګری، زه د شکریه ادا کومه چې ډیر اهم کوئسچن باندې دوئ سټینډ واخستو خو زما ریکوسټ دے،

تا سو ته هم دے او دې خپل Colleagues ته هم دے ، چونکه دوئ د پبلک انټرسټ خبره کوی خیر دے زما دا کوئسچن پینډنګ اوساتئی، Concerned Minister چې راشی، ان شاء الله دا ایشو به د هغه سره ډسکس کړو، بل یو کوئسچن دے په هغې-----

محترمہ ڈپٹی سپیکر: اوکے، کوئسچن نمبر4855 پینڈنگ کر دیں جی، Next session کے لئے، Next Question جو ہے، تو سردار حسین، جناب سردار حسین صاحب!

جناب جعفر شاہ: زما پرې یو ضمنی کوئسچن دے۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: نه جی دا خو د کوئسچن موؤر نشته کنه، موور نشته جعفر شاه صاحب!

جناب جعفر شاہ: میډم!

Madam Deputy Speaker: Jafar Shah Sahib! Mover is not here.

جناب جعفر شاہ: زما په دې باندې یو سپلیمنټری کوئسچن دے۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: اوکے، جعفر شاہ صاحب!

جناب جعفر شاہ: میډم! تهینک یو ویری مچ۔ داسې ده چې دا کوئسچن چونکه د هاؤس پراپرټی شوه And I have the right to ask supplementary question، دا د بابک صاحب سوال دے د لوکل کوټې په حواله سره، دا ډیر Important issue ده میډم سپیکر! او ایشو دا ده چې-----

Madam Deputy Speaker: Jafar Shah Sahib! Please Question number, can you read it out?

Mr. Jafar Shah: 4858.

محترمہ ڈپٹی سپیکر: اچھا، اوکے، 4858، جی وایئ۔

* 4858 _ جناب سردار حسین (چترالی) (سوال جناب جعفر شاہ نے پیش کیا): کیا وزیر جنگلات ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ محکمہ جنگلات چترال میں مقامی استعمال کے لئے لکڑی کا کوٹہ مقرر ہے؛

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ ضرورت مندوں کی چھان بین اور تحقیقات کے بعد لکڑی کا پرمٹ دیا جاتا ہے؛

(ج) اگر(الف) و(ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو سال2015-16 میں ضلع چترال میں جن افراد کو پرمٹ دیئے ہیں، ان کی فہرست بمع مقصد و تعداد لکڑی فراہم کی جائے؟

<u>سید محمد اشتیاق (معاون خصوصی برائے ماحولیات) (جواب پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات نے پڑھا):</u>

(الف) جی ہاں، یہ درست ہے سالانہ (کیلنڈر سال کے حساب سے) 150,000 مکعب فٹ (Standing Volume)کا کوٹہ مقرر ہے۔

(ب) درست ہے۔

(ج) جن حقداران پرمٹ کو رولز کے مطابق ذاتی رہائشی مکانات بنانے کے لئے سال2015-16 میں (کیلنڈر سال کے حساب سے) جو پرمٹ دیئے گئے ہیں، ان کی تفصیل محکمہ کے وضع شدہ فارم 12 میں درج کئے جاتے ہیں جن کا خلاصہ حسب ذیل ہے:

سال	تعداد	تعداد درختان	مقدار(Cft)
2015	1533	1533	142973
2016	1531	1531	138518

Subdivision wise abstract of Tree grant timber permits issued to the Locals of Chitral District during the years 2015 and 2016 (upto 30/11/2016)

S. No.	Name of Forest Subdivision	Year	Number of:		Volume Cft)
		2015	Persons	Trees	
01	Chitral		469	469	46103
02	Drosh North		517	517	46900
03	Drosh South		547	547	49970
Total			**1533**	**1533**	**142973**
01	Chitral	**2016 (Upto 11/2016)**	482	482	46692
02	Drosh North		544	544	47328
03	Drosh South		505	505	44498
Total District Chitral			**1531**	**1531**	**138518**

<u>جناب جعفر شاہ:</u> میډم! دا چې په ټوله صوبه کښې چې په کوم ځائې کښې خلق اوسیږی ځنګلاتو ته نیزدې نو According to law, according to rules هغوی ته د خپل Personal use د پاره کوټه ملاویږی، لوکل کوټه ورته وائی،

Specific د هغې د پاره د ډيپارټمنټ او د خلقو په مينځ کښې يو معاهده ده، دا دريم کال دے ميډم سپيکر! چې د لوکل کوټې په هغه قانون باندې ډيپارټمنټ عمل نه کوی، په ديکښې مونږ توجه دلاؤ نوټسې هم جمع کړی دی، نن پکښې د محمد علی خان، د سردار بابک صاحب کوئسچن هم راغلے دے، محمد علی خان هم دلته ناست دے، د دې په وجه باندې سمګلنګ لګيا دے په زور و شور باندې جاری دے، په ديکښې ما په مخکښې سيشن کښې هم پوائنټ Raise کړے وو چې زمونږ په کالام فارسټ ډويژن کښې لګيا دے په سوؤنو ونې کټ شوې، د انکوائرئ فضل الهیٰ صاحب دلته په هاؤس باندې يقين دهانی راکړې وه چې انکوائری به کيږی، هم دغه وجه ده چې خلق هلته هغوی ته ليګل حق نه ملاويږی نو هغه Illegal کار کوی، نو زما دا خيال دے چې دا لوکل کوټه دوئ د نن د دې ځائې نه دا اعلان اوکړی چې لوکل کوټه د ريليز شی۔

<u>محترمہ ڈپٹی سپیکر</u>: جی چترالی صاحب!

<u>جناب سلیم خان</u>: تھینک یو میڈم! یہ کوسچن چونکہ سردار حسین چترالی نے کیا تھا چترال کے حوالے سے لیکن وہ چونکہ ملک میں نہیں ہیں تو جس طرح جعفر شاہ صاحب نے کہا۔۔۔۔۔

<u>محترمہ ڈپٹی سپیکر</u>: پلیز، اپنی چیئر پر چلے جائیں۔

<u>جناب سلیم خان</u>: لوکل جو پرمٹ ہے میڈم! یہ آج سے کوئی تیس سال پہلے کا مقرر کردہ لوکل پرمٹ تھا، وہ۔۔۔۔۔

<u>Madam Deputy Speaker</u>: Fakhar-e-Azam! Fakhr-e-Azam, you please go to your own seat.

<u>جناب سلیم خان</u>: میڈم! اس میں تو یہ ڈیڑھ لاکھ فٹ پرمٹ جو ہے، لوکل لوگوں کو اسی حساب سے سالانہ ملنا ہوتا ہے بلکہ ملتا بھی ہے مگر میڈم! یہ آج سے تیس سال پہلے کی ایک Approval ہے تو آپ کو پتہ ہے کہ ہر بیس سال بعد آبادی ڈبل ہو جاتی ہے تو میڈم! یقیناً یہاں پہ چونکہ Concerned Minister نہیں ہے، حکومت کے ذمہ دار منسٹرز بھی گپ شپ میں لگے ہوئے ہیں تو کوئی سننے والی بات میں آپ کو ہی سناتا ہوں۔ ڈیڑھ لاکھ فٹ جو ہے، وہ بالکل ناکافی ہے، اس طرح باقی اضلاع کا بھی Same issue ہے، وہاں پہ بھی جو لوگ Informative ہیں، وہ بالکل نہ ہونے کے برابر ہیں، تو ریکویسٹ یہی ہے کہ اگر Illegal

cutting سے حکومت اس چیز کو ختم کرنا چاہتی ہے تو کم از کم لوکل پرمٹ جو لوکل لوگوں کی ضرورت بھی ہے، اس کو اگر بڑھا دیا جائے تو ایک تو یہ Illegal practice ختم ہو جائے گی، دوسرا حکومت کو ٹھیک ٹھاک ریونیو آجائے گا، تو میری ریکویسٹ یہ ہے کہ چترال کا بھی Same issue ہے، اس طرح جتنے بھی جنگلاتی ایریاز ہیں، لوکل پرمٹ جو ان کا حق ہے ملنا چاہیئے، وہ As it is بڑھا کے ان کو دینا چاہیئے، یہ میری ایک Proposal ہے۔ جی، Thank you so much۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: فضل الہیٰ صاحب! فضل الہیٰ صاحب!

جناب فضل الہیٰ (پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات): شکریہ میڈم سپیکر۔ میڈم سپیکر! ممبر صاحب چې دا کومه نشاندهي اوکړه د کوئسچن نو دوه خبرې ئې دیکښې کړې دی، یو خو ئې کوئسچن کړے دے، ما مخکښې هم عرض اوکړو جې چې یو خو ئې د بهرتئې باره کښې کړے دے، دویمه چې کوم دوئ وائی چې لوکل کوټه د زیاته شي، دا چې سر! پالیسي اوس نوې جوړه شوې ده، د هغې مطابق شته دے جي که دوئ ته څه کمے بیشے وي، ما سره د کښېنی، منسټر صاحب سره به ئې کښېنوؤمه، بالکل دوئ به زه مطمئن کړم، ان شاء الله تعالیٰ د دوئ هغه به کیږی او بل چې کوم کوئسچن راغلے دے جي، د هغې جواب هم دوئ ته ملاؤ شوے دے، که دیکښې هم دے مطمئن نه وي، زه ورسره ناستې ته تیار یم ان شاء الله چې څه خبره وي، بالکل د دې مطابق به کیږي ځکه زمونږ د پاکستان تحریک انصاف دا ایمان دے چې د میرټ به مونږه ضرور خیال ساتو چې کوم ځائې کښې Demerit شوے وي، د هغې به مونږ ذمه داري اخلو۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جی جعفر شاہ صاحب، جی سردار صاحب، سلیم صاحب جی۔

جناب سلیم خان: آپ پارلیمانی سیکرٹری ہمیں کوئی ٹائم فکس کر کے بتادیں تو ہمارے جتنے بھی جنگلاتی ایریاز کے یہاں پر ممبرز ہیں، ان کے ساتھ بیٹھیں گے اور لوکل پرمٹ کے حوالے سے ایک فائنل اپنی ایک وہ کر دیں گے Proposal۔

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: میرا خیال ہے کہ Monday کو یکم مئی ہے، May be چھٹی ہو، تو اس کے بعد جو بھی دن آپ کے پاس Available ہو اور آپ پشاور میں ہوں تو آپ آجائیں سیکرٹری صاحب کے دفتر میں، ادھر بیٹھ جائیں گے اور جو بھی بات ہو گی ان شاءاللہ اس کو کلیئر کر دیں گے۔

جناب سلیم خان: ٹائم فکس کر دیں۔

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: آپ بتادیں، میں ان شاءاللہ ہر ٹائم تیار ہوں۔

جناب سلیم خان: Monday کو، Monday کو۔

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: Monday کو میرا خیال ہے چھٹی ہو گی، یکم مئی ہے۔

جناب سلیم خان: Tuesday کو ٹھیک ہے؟

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: بالکل ٹھیک ہے ان شاءاللہ۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: Okay Tuesday کو جعفر شاہ صاحب! انہوں نے Tuesday کو دے دیا ہے نا؟

جناب جعفر شاہ: میډم! میډم، یو منټ۔

Madam Deputy Speaker: Okay

جناب جعفر شاہ: ډیره مهربانی جی ، You are so generous today, thank you very much Madam Speaker ، دا سې ده جی چې دا ډیر Important issue ده میډم! Really ډیر Important issue ده او 60% of the population of the Province, we are residing in the Forest areas او دا دومره ایشو ده چې مونږه کله هم حلقو ته راشو، خلق مونږ ته ولاړ وی، زما به دا ریکویسټ وی چې پارلیمانی سیکرټری صاحب د هم دا خبره اومنی، دا کوئسچن کمیټئ ته ریفر کړئ چې دا مونږه پینډنګ کوؤ نه ځکه چې دا چې پینډنګ شی It will take another one ، زما به دا ریکویسټ وی In the best public interest, please allow it for the Standing Committee, so that we discuss it in detail۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جی فضل الٰہی صاحب!

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: میډم سپیکر! څنګه چې ما خپل ورور سره خبره اوکړه چې یره تاسو راشئی، ان شاء الله هلته به کښېنو، تاسو به مطمئن شئ، چې تاسو مطمئن نه شوئ بالکل بیا به ئے کمیټئی ته اولیږو-----

جناب جعفر شاہ: مونږه نه یو مطمئن جی۔

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: بله جی دا خبره تاسو ته کومه، یو منټ جی۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جعفر شاه صاحب! جعفر شاه صاحب! تاسو لږ پلیز کښېنئی، فضل الهیٰ صاحب!

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: ما خپل مشر ته دا یقین دهانی ورکړې وه چې انکوائری به کیږی، انکوائرئ د پاره ما درې کسان مقرر کړی دی، هغوی تلی دی، کالام ته هم تلی دی، مدین ته هم تلی دی، میاندم ته هم تلی دی او هغه چې څه رپورټ راځی، هغه به زه دلته اسمبلئ کښې هم دوئ ته بنودلې شم او دلته هم بنودلې شم او بیا چې کله ما سره دوئ میټنګ کوی، هغې کښې هم ورته تیار یم خو ان شاء الله چې کوم Allegations زما ممبر صاحب لګولی دی، ان شاء الله هغې کښې ما اوکتل څه حقیقت پکښې نشته دے جی، هغې کښې څه حقیقت نشته جی، نه دومره Cutting شوے دے، معامله څه بله ده جی، دلته څه بله پیش شوې ده جی، معامله څه بله ده جی او هغه ورله زه کلیئر کوم ان شاء الله، دا زما تا سره وعده ده جی ځکه چې-----

سردار اورنگزیب نلوٹھا: میڈم سپیکر!

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جی نلوٹھا صاحب! نلوٹھا صاحب۔ مائیک ان کا آن کر دیں۔

سردار اورنگزیب نلوٹھا: میڈم! پارلیمانی سیکرٹری صاحب نے جو بات کی ہے، ان کے پاس منسٹرز صاحبان اور پارلیمانی سیکرٹریز صاحبان کے پاس ٹائم نہیں ہوتا ہے میڈم! ٹائم ان کے پاس بہت کم ہوتا ہے، لہذا یہ سٹینڈنگ کمیٹیاں اسی لئے بنی ہیں، مہربانی کر کے اس کوئسچن کو آپ سٹینڈنگ کمیٹی میں ریفر کر دیں اور وہاں پہ جو بھی ہو گا فیصلہ ہو جائے گا۔

(تالیاں)

محترمہ ڈپٹی سپیکر: فضل الہیٰ صاحب! فضل الہیٰ!۔

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: میډم سپیکرا! څنګه چې ما تاسو ته ریکویسټ اوکړو چې کوم زمونږ آنریبل ممبر شاه صاحب چې کوم کوئسچن پیش کړے وو په اسمبلئ کښې دننه یو څو ورځې اګاهو، په هغې باندې ما د دوئ سره دا خبره کړې وه چې ما ټیم لیږلے دے، بالکل هلته تلے دے، تقریباً جی 90 پرسنټ کار هلته فائنل شوے دے، ان شاء الله چې بله ورځ زمونږ دوئ سره میټنګ وی، هغې کښې ورته ښایو جی۔ مسئله دا ده جی چې دلته کښې مسئله د بهرتئی وی، الزام په مونږ باندې د Cutting راځی جی، زه به دوئ ته هغه یاد دهانی ورکړم چې زمونږ نه پهلا کوم حکومت وو، په چترال کښې ارندو یو ځائې دے جی چې په اسی لاکهه سکویئر فټ چې په یو ورکوټی ځائې کښې هغه Approval ورکړے وو، دا د ظلم انتها شوې وه جی او کله چې زه پارلیمانی سیکرټری شوم جی، د هغې نه بعد ټوټل ټمبر مافیا الحمد لله د KPK نه ختمه شوې ده، که اکا دوکا کیږی جی د هغې یا څه مخکښې ورځو کښې هم یو واقعه شوې وه د شګو په ګاډو کښې او الحمد لله هغه مونږه راایساره کړې ده او څومره چې ټمبر مافیا ده، که هغه په ملاکنډ کښې ده او که په هزاره کښې ده او که دلته کښې په پشاور او که په نور ریجنز کښې ده، د هغې مونږه ایمانداریٔ سره مقابله کړې ده جی، زه ستاسو په وساطت سره ټول KPK کښې دا علی الاعلان وایم چې الحمد لله مونږه ټمبر مافیا ختمه کړې ده جی خو دلته مسئله راشی د بهرتئی، پوائنټس راشی د Demerit او بیا په مونږ باندې الزام اولګوی د کټنګ، دغه شان هیڅ خبره نشته جی۔ دویمه خبره دغه ده جی چې ان شاء الله زه به دوئ مطمئن کوم چې رپورټس تلی دی او ما کومه کمیټی لیږلې ده، هغه کالام ته هم تلې ده، میاندم ته هم تلې ده، هغه ټولو حلقو باندې تر شانګلې پورې تلې ده، هغه به زه دوئ ته ثابتوؤم جی چې ثابته مې نکړه بیا د دوئ کمیټئی ته راشی او چې څه سزا وی ان شاء الله هغه به هر هغه سړی ته ملاویږی چې کوم پکښې ملوث وی، تهینک یو۔

جناب جعفر شاہ: میډم!

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جعفر شاه صاحب! یو خبره کوم بیا تا له مائیک درکوم Let me just، یو خبره کوم، هغه درته وائی چې ما د هغه د خبرو نه څه Gather کړه، هغه وائی چې ما سره یو ځل کښېنئ او که هغه یو ځل باندې ما مطمئن نکړئ نو Then he is ready دا د هغه خبره ده چې کوم ما واؤریده۔ جعفر شاه صاحب!

جناب جعفر شاه: میډم سپیکر! فضل الهیٰ خان خو د چوک یادګار تقریر اوکړو خو It is Assembly او خبره دا ده چې مونږ کوم کوئسچن کړے دے، د هغې جواب د یو پورشن ئے راکړو، د بل پورشن ئے رانکړو۔ اصل کوئسچن دا وو چې په لوکل کوټه باندې مونږ وئیل چې دا د سټینډنګ کمیټۍ ته حواله شی چې مونږ په هغې باندې په ډیټیل باندې ډسکشن اوکړو، دوئ به هم Facilitate شی او مونږ به هم Facilitate شو۔ دویم کوئسچن د انکوائرئ باره کښې وو، دوئ وائی چې ما انکوائری کړې ده، په تیر حکومت کښې په چترال کښې هم شوې وه، I am the witness, I said it on the floor of the House چې زما په حلقه کښې چې کوم د فارسټ سره ظلم روان دے او کوم ناجائزه کټائی کیږی او سمګلنګ ټمبر مافیا څومره هلته په زور و شور باندې روانه ده، زه پارلیمانی سیکرټری صاحب سره سره دې ټول هاؤس ته Invitation ورکوم په چیلنج باندې چې رادې شی او نن زه ورته په سوؤنو فټه لرګے، په زرونو فټه لرګے د دیار ښایمه چې هغه لګیا دے کټ کیږی، هغه لګیا دے خرڅیږی ټمبر مافیا، د کالام پلین فارسټ میډم سپیکر! هغه څه ورته وائی، وائی "*خون کے آنسو آتے ہیں مجھے*" هغه ځنګل ته زه ګورمه او دې ناکامه حکومت ته زه ګورمه، دې ناکامه محکمې ته ګورمه، د هغې ناکامه سیکرټری ته ګورمه او کوم ډی ایف او چې دے میډم سپیکر! سیکرټری صاحب له زه وراغلم، هغه وائی This is not my job, this is the job of the DFO، ډی ایف او وائی چې ایم پی اے څه شے دے او منسټر څه شے دے او چیف منسټر څه شے دے؟ (تالیاں) This is Government, shame۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: فضل الہیٰ صاحب!

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: آنریبل ممبر صاحب ډیر غصه شو، بخښنه غواړو، مشر دے زمونږه، که دوئ خامخا غواړی چې کمیټئ ته د لاړ شی، لاړ د شی خو ان شاء الله ریزلټ به هم هغه راځی چې کومې ما خبرې کړی دی، لاړ د شی۔

(تالیاں)

Madam Deputy Speaker: Is it the desire of the House that the Question No. 4858, asked by the honourable Member, may be referred to the Committee concerned? Those who are in favour of it may say ‘Yes’ and those who are against it may say ‘No’.

(The motion was carried)

Madam Deputy Speaker: The ‘Ayes’ have it. The Question is referred to the Committee concerned.

اچھا، Before going to the next Question، میں ایک بات کلیئر کرانا چاہتی ہوں کہ Questions کے Answers میرے پاس ابھی صبح آرہے ہیں، I am not going to accept this anymore in future، میں کلیئر بتاتی ہوں۔ (تالیاں) نمبر دو، اس میں اگر ڈیپارٹمنٹ Involved ہے یا اس میں میری اسمبلی کا سیکرٹریٹ Involved ہے، I am not going to take any Question in future، ابھی میرے ٹیبل پر Questions کے Answers آرہے ہیں، یہ میں نہیں Accept کرسکتی، I don’t know about the Speaker کہ وہ کیا کرتے ہیں؟ At least میں نہیں کرتی۔ (تالیاں) اوس ټول راغلل۔

Next Question of Sahibzada Sanaullah Sahib.

صاحبزادہ ثناءاللہ: بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔ شکریہ میڈم سپیکر! کیا یہ۔۔۔۔۔

Madam Deputy Speaker: Please, please read your Question number.

Sahibzada Sanaullah: 4867.

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جی۔

* 4867 _ صاحبزادہ ثناءاللہ: کیا وزیر جنگلات ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ محکمہ میں جون 2013 سے نومبر 2016 تک دیر بالا اور دیر پائیں میں بھرتیاں ہوئی ہیں؛

(ب) اگر (الف) کا جواب ثبات میں ہو تو جون 2013 سے نومبر 2016 تک کتنی بھرتیاں ہوئی ہیں، بھرتی شدہ افراد کے نام، پوسٹ، ڈومیسائل، تعلیمی قابلیت اور اخبارات کے اشتہار کی کاپی فراہم کی جائے؟

<u>سید محمد اشتیاق (معاون خصوصی برائے ماحولیات) (جواب پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات نے پڑھا):</u>

(الف) جون 2013 سے نومبر 2016 تک دیر بالا اور دیر پائیں میں درج ذیل افراد بھرتی کئے گئے ہیں جن کی تفصیل حسب ذیل ہے:

نام فارسٹ ڈویژن	نام	پوسٹ	تعیناتی آرڈر نمبر	تاریخ	ڈومیسائل	تعلیمی قابلیت
لوئر دیر	یاسر احمد	بیررمین	61	31/3/2014	دیر پائیں	ایف ایس سی
	امجد خان	نائب قاصد	57	22/1/2016	ایضاً	میٹرک
	عبدالحسن	فارسٹ گارڈ	120	11/5/2016	ایضاً	ایف ایس سی
	رحیم شاہ	فارسٹ گارڈ	23	21/9/2016	ایضاً	میٹرک
دیر کوہستان	محمد ضیاء	فارسٹر	27	10/10/2014	دیر بالا	بی ایس سی فارسٹری
	ارشاداللہ	فارسٹر	78	09/4/2015	دیر بالا	بی ایس سی فارسٹری
	لطیف اللہ	جونیئر کلرک	20	20/10/2016	دیر بالا	بی اے
	طارق حسین	فارسٹ گارڈ	51	10/2/2016	دیر بالا	بی ایس
	مہتاب جاوید	فارسٹ گارڈ	50	10/2/2016	دیر بالا	بی ایس
فارسٹری	مشتاق احمد	فارسٹ گارڈ	77	09/4/2016	دیر بالا	بی اے
	شکیل احمد	فارسٹ گارڈ	74	31/3/2016	دیر بالا	ایف ایس سی
	شیر محمد	فارسٹ گارڈ	73	31/3/2016	دیر بالا	ایم اے
	فتح الاسلام	فارسٹ گارڈ	25	10/10/2014	دیر بالا	ایف ایس سی
	اظہار الحق	فارسٹ گارڈ	63	20/4/2016	دیر بالا	ایف ایس سی
	یحیٰ بختیار	فارسٹ گارڈ	57	24/2/2016	دیر بالا	بی اے
	افتخار علی	فارسٹ گارڈ	56	24/2/2016	دیر بالا	بی ایس
	ارشاد علی	فارسٹ گارڈ	47	28/11/2014	دیر بالا	بی ایس سی فارسٹری
	احسان اللہ	فارسٹ گارڈ	25	10/10/2014	دیر بالا	بی اے
	عبدالواحد	فارسٹ گارڈ	25	10/10/2014	دیر بالا	بی ایس
	عنایت الرحمان	فارسٹ گارڈ	25	10/10/2014	دیر بالا	ایم اے
	نصیب الرحمان	ڈرائیور	26	10/10/2014	دیر بالا	میٹرک
	افتخار علی	چوکیدار	28	10/10/2014	دیر بالا	مڈل
اپر دیر	مطیع اللہ	فارسٹ گارڈ	99	10/6/2016	اپر دیر	ایم فل
	شاہد علی	فارسٹ گارڈ	99	10/6/2016	اپر دیر	بی ایس سی
	عبداللہ	فارسٹ گارڈ	01	01/01/2016	اپر دیر	ایف ایس سی

	صدام حسین	فارسٹ گارڈ	14	05/9/2016	اپر دیر	ڈی اے ای
	محمد سلیم	فارسٹ گارڈ	25	09/9/2016	اپر دیر	بی اے (آنرز)
	بہرام خان	فارسٹ گارڈ	25	09/9/2016	اپر دیر	ایف ایس سی
	احسان اللہ	فارسٹ گارڈ	26	09/9/2016	اپر دیر	ایف ایس سی
	عمران اللہ	بیر رمین	44	23/4/2016	اپر دیر	---
	ساجد اللہ	بیر رمین	44	23/4/2016	اپر دیر	---

(ب) درج بالا بھرتی شدہ افراد کی تعیناتی کے آرڈرز اور اخباری اشتہارات کی فوٹو کاپیاں ایوان کو فراہم کی گئیں۔

صاحبزادہ ثناءاللہ: 4867 سوال کا نمبر ہے، کیا وزیر جنگلات ارشاد فرمائیں گے کہ۔۔۔۔۔

جناب حبیب الرحمان (وزیر زکواۃ، اوقاف، حج و مذہبی امور): میڈم سپیکر!

Madam Deputy Speaker: Just one minute. Minister Sahib wants to say something, ji.

وزیر زکواۃ، اوقاف، حج و مذہبی امور: میڈم سپیکر! میری گزارش ہے کہ Concerned Minister حاضر نہیں ہیں، اگرچہ۔۔۔۔۔

(شور)

وزیر زکواۃ، اوقاف، حج و مذہبی امور: نہیں، اس ایک سوال کے متعلق میں نہیں کہتا۔ سارے ایجنڈے کے متعلق میری عرض ہے کہ Concerned Minister نہیں ہیں اور یہ جو طریقہ کار ہے کمپیوٹرائزڈ، ہم اس کو سمجھتے نہیں ہیں، یہ Responsibility ہر ایک منسٹر کی ہے، ان سب کی Responsibility ہے۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: ان کی بات سنیں، پھر جواب دے دیں۔

وزیر زکواۃ، اوقاف، حج و مذہبی امور: تو میری درخواست یہ ہے کہ اس ایجنڈے کو، سوالات کو Postponed کرلیں، آئندہ کے لئے کسی اور تاریخ کو رکھیں تاکہ لوگ بھی مطمئن ہو جائیں اور جوابات بھی آجائیں۔

جناب شاہ فرمان (وزیر آبنوشی): شکریہ میڈم سپیکر۔

سردار اورنگزیب نلوٹھا: میڈم سپیکر صاحبہ!

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جی، پہلے ثناءاللہ صاحب، ثناءاللہ صاحب ابھی، نلوٹھا صاحب! ثناءاللہ صاحب نے ابھی بات Complete نہیں کی انہوں نے، موؤر نے ابھی بات Complete نہیں کی۔ ثناءاللہ صاحب کے بعد پھر آپ کے پاس، وہ کھڑے ہیں ابھی، وہ ختم کریں کوئسچن، Nalotha Sahib! Let him finish his Question and then I am coming back to you، ثناءاللہ صاحب! آپ پڑھیں۔

صاحبزادہ ثناءاللہ: نلوٹھا صاحب، نلوٹھا صاحب۔ شکریہ، میڈم سپیکر۔ "کیا وزیر جنگلات ارشاد فرمائیں گے کہ آیا یہ درست ہے کہ محکمے میں جون 2013 سے نومبر 2016 تک دیر بالا اور دیر پائیں میں بھرتیاں ہوئی ہیں؟ جواب، ہاں میں ہے، یہ درست ہے۔ (ج) اگر (الف) کا جواب اثبات میں ہو تو جون 2013 سے نومبر 2016 تک کتنی بھرتیاں ہوئی ہیں؟ بھرتی شدہ افراد کے نام، پوسٹ، ڈومیسائل، تعلیمی قابلیت اور اخبارات کے اشتہارات کی کاپیاں فراہم کی جائیں؟ میډم سپیکر! کاپیانې راکړې دی، جواب راغلے دے خو زما که د تفصیل نه مخکښې مخکښې وی، زه خو مناسب دا ګنړم چې خوږ سیکرټری صاحب، پارلیمانی سیکرټری صاحب که دا ما سره Agree کړی چې دا د کمیټی ته حواله شی نو دا به ډیره زیاته بهتره وی او بنه به وی ځکه چې زه د یو یو تفصیل بیانوؤم میډم سپیکر! که تاسو دا جواب اوګورئ دیر بالا او دیر پائیں، نو زما عرض او درخواست به دا وی، ما څه موده مخکښې یو کال مخکښې سوال کړے وو چې کوم دا د ویلج کونسلو دا سیکرټریان بهرتی شوی دی نو دا Demerit شوے دے نو هغه وخت کښې چا ما سره نه Agree کوله خو بیا چې نیب ورته اوویل چې نه، جیل ته پکښې ځئ نو منسټر صاحب بیا راسره وروستو Agree کوی یو کال پس، نو ما وئیل چې یو کال پس ئے Agree کولو نو بنه خبره به دا وی، بهتره به دا وی چې زما د دې تفصیل د بیانولو نه مخکښې مخکښې که زمونږ دا خوږ مشر Agree کړی نو دا به ډیره بهتره وی، ډیر تفصیل به بیا بیان نکړے شی۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: سلیم صاحب! آپ بڑے Active ہو گئے ہیں کیا بات ہے؟ جی۔

جناب سلیم خان: سپلیمنٹری ہے، میڈم۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: اچھا، اوکے۔

جناب سلیم خان: سپلیمنٹری!

محترمہ ڈپٹی سپیکر: سلیم صاحب!

جناب سلیم خان: اس میں میڈم! یہ دیر بالا کے حوالے سے جو جواب دیا گیا ہے، اس میں جو فارسٹ گارڈز بھرتی کئے گئے ہیں، جو ہمیں ڈیپارٹمنٹ کی طرف سے پہلے بتایا گیا تھا اور جب ان کے اشتہار آئے تب بھی ہم نے دیکھا تھا کہ کم سے کم تعلیمی قابلیت ایف ایس سی ہونی چاہیئے، تو دیر بالا میں دو بندے ایسے اپوائنٹ ہوئے ہیں جو Just میٹرک ہیں، تو اس کا ہمیں جواب دے دیں ہمارے پارلیمانی سیکرٹری صاحب کہ کیا میٹرک پاس Eligible ہے فارسٹ گارڈ کے لئے؟

سردار اورنگزیب نلوٹھا: سپلیمنٹری۔۔۔۔۔

جناب بخت بیدار: سپلیمنٹری میڈم سپیکر!

Madam Deputy Speaker: Ji Nalotha Sahib and Bakht Baidar Sahib.

سردار اورنگزیب نلوٹھا: سپیکر صاحبہ! یہ صرف چترال کی بات نہیں ہے، صوبہ بھر میں جتنے بھی لوگ انہوں نے ایڈورٹائز کی تھیں پوسٹیں اور منسٹر صاحب، منسٹر ہے یا ایڈوائزر صاحب ہے، ان کی سفارش پر میرٹ کی دھجیاں بکھیری گئی ہیں اور کسی آدمی کو حق نہیں ملا ہے، ایڈوائزر صاحب کی مرضی کے مطابق لوگ بھرتی ہوئے ہیں، یہ سوال میں اس لئے کر رہا ہوں کہ فضل الہیٰ جو پارلیمانی سیکرٹری ہیں، آپ یقین کریں کہ فارسٹ میں جتنا کام یہ کرتا ہے فضل الہیٰ صاحب، اتنا منسٹر نہیں کرتا ہے، میں یہ سمجھتا ہوں کہ فضل الہیٰ صاحب جو ہمیں جواب دے گا، ہم اس سے مطمئن ہوں گے، اگر منسٹر ہوتا تو ہم اس کے جواب سے کبھی مطمئن ہوں گے۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: تھینک یو، بخت بیدار صاحب۔

جناب بخت بیدار: شکریہ میڈم صاحبه! خبره چې کوم زما ورور ثناء الله صاحب دا کوم سوال اوچت کړے دے، دا بالکل ټهیک ده چې دا کمیټئ ته لاړ شي، زه د دغې خپلې ضلعې باشنده یم خو ما ته لکه مطلب دے په دیکښې بالکل میرټ نه

ښکاری، ټول Demerit شوے دے، لهذا زما دا ریکویسټ دے چې، دا سوال د کمیټۍ ته لاړ شی، مهربانی جی چې پته اولګی۔

محترمه ډپټی سپیکر: جی فضل الهیٰ صاحب، فضل الهیٰ صاحب، فضل الهیٰ صاحب!

جناب فضل الهیٰ (پارلیمانی سیکرټری برائے ماحولیات): هاں، شکریه میډم سپیکر۔ میډم سپیکر! څنګه چې زما ورونړو خبره اوکړه نو زه خو وایمه چې میټرک سائنس چې کوم دے نو بالکل د هغې د پاره هغه Candidate eligible دے چې چا میټرک سائنس کړے وی او هغه په ډیکښې شته دے جی، جواب ملاؤ شوے دے خو زه دا وایم چې لږ ما ته د کلیئر کړی چې نور څه جواب غواړی دوئ؟ منسټر، زما ورور ممبر صاحب چې دے لږ د کلیئر کړی چې نور څه جواب غواړی؟ جواب خو دلته تفصلاً ورکړے دے نمبر ون خبره، نمبر ون خبره جی، نمبر ون خبره، زه چې خبره کمپلیټ کړم بیا، میډم سپیکر! باقاعده دلته دا شوے دے پوسټ، میډم سپیکر! باقاعده طور باندې په هغې باندې انټرویو شوې ده میډم سپیکر! شارټ لسټنګ شوے دے، د هغې نه پس انټرویو له ټول Candidates راغلی دی او چې کوم پکښې په میرټ راتلو، هغه بهرتی شوی دی، که دوئ پکښې نور څه مزید څه غواړی، ما ته د کلیئر کړی چې د هغې جواب ورکړم۔

محترمه ډپټی سپیکر: جی ثناءالله صاحب، ثناءالله صاحب۔

صاحبزاده ثناءالله: مائیک آن کړئ جی، دا مائیک مهربانی۔ زما خو دا خیال وو چې که زمونږه پارلیمانی سیکرټری صاحب دا Agree کړی نو دا به ډیره ښه وی۔ میډم سپیکر! ما هر یو کس جدا جدا دا دے دغه کړے دے ،تاسو ته ئے زه ښایم، په دیر بالا او په دیر پائیں کښې لږ اوګورئ، په دیر پائیں کښې خلق زمونږ په نسبت زیات قابلان دی د دیر بالا د خلقو په مقابله کښې، هلته ئے Matriculate اخستے دے، میټرک پاس ئے اخستے دے، زه څکه وایمه میډم سپیکر! دا کوم اشتهارات چې دوئ لګولی دی، دې ته لږ اوګورئ بیا د دې آرډرونو دې Dates ته اوګورئ،یو آرډر دے، یو شان خلق دے، نو یو ورځ یو کس آرډر کیږی، دا کاپی ما سره موجود ده، دا موجود ده که تفصیل دوئ وائی نو ما خو خپل ورور ته دا مخکښې ریکویسټ څکه اوکړو چې ما ته دا ټول حقیقت معلوم دے، زه

وایم بهتره به دا وی، بهتره به دا وی، دا ستاسو دا کوم سوچ چې دے ، کوم فکر د میرټ دے نو دا به تاسو، دا که ریفر کړئ کمیټئ ته چې پته اولګی چې رښتیا څه دی او دروغ څه دی؟

محترمہ ڈپٹی سپیکر: فضل الہیٰ صاحب، فضل الہیٰ صاحب۔

پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات: شکریه میډم سپیکر۔ میډم سپیکرا! څنګه چې تاسو ته دا دیر دے چې په دیکښې کوم دا ایډورټائزمنټ شوے دے، ډیلی "مشرق" پشاور تاسو اوګورئ، دیکښې چې میټرک سائنس دے ، دیکښې ایف ایس سی هم شامله ده، په دیکښې څه کمے بیشے وی یا فرض کړه میټرک آرټس ئے اخستے وی یا څه نور، زه تاسو سره Agree کوم چې کمیټئ ته به ئے بیا اولیږو خو که هر یو شے په میچ وی نو زما په خیال سره د کمیټئ او د حکومت او یا د فنډ ولې دومره زیات ضائع کوؤ، دا تاسو اوګورئ جی چې څه ئے ورکړی دی، هغه کلیئر د لته لیکلے شوی دی۔ " کسی بھی تسلیم شدہ میٹرک سائنس، ایف اے، ایف ایس سی سیکنڈ ڈویژن۔" دیکښې کلیئر لیکلے شوی دی جی نو زه دا وایم چې زما ورور پکار ده چې په دې باندې مطمئن شی چې دومره تعریف ئے زما اوکړو، چې دومره تعریف ئے زما اوکړو نو پکار ده چې بیا خو مطمئن شی زما د جواب نه؟

محترمہ ڈپٹی سپیکر: جی، پہلے ثناءاللہ صاحب، ثناءاللہ صاحب!

صاحبزادہ ثناءاللہ: میډم سپیکرا! دا کمیټئ ته اولیږئ دا کوم څیز چې شوے دے ، یقین اوکړی یو ورځ یو آرډر شوے دے ، دوه ورځې پس بل آرډر شوے دے ، ووټنګ د پرې اوشی، دا خبره ده، ووټنګ د راسره اوکړی یا د راسره Agree کړی او یا د ووټنګ اوکړی یا د Agree کړی او یا د ووټنګ اوکړی۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: معراج بی بی، معراج بی بی۔

محترمہ معراج ہمایون خان: ډیره ډیره مهربانی میډم، ما خبره دا کوله جی دا سټینډنګ کمیټی خو ډیره ښه خبره ده چې سټینډنګ کمیټئ ته ئے اولیږئ خو هغه د مسئلې حل څکه نه دے چې سټینډنګ کمیټئ دی چر ته، هغه خو Dead دی، مودې اوشوې د سټینډنګ کمیټی میټینګ نه راغوښتے کیږی او که راوغوښتے شی نو

هغه رپورټ نه دے راغلے ؟ نن سحر ما د ایجوکیشن سیکنډری، ایلیمنټری اینډ سیکنډری والا راغوښتے دے، بس تلے دے، کوئسچن تلے دے واپس جواب نه دے راغلے او زما خیال دے کورم هم نه دے کمپلیټ نو پکار ده چې کورم کمپلیټ نه دے، شمار د اوشی جی، کورم زما خیال (قہقہہ) نه دے دغه۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: کورم، کورم کاؤنٹ کریں ذرا، پلیز۔

(گونواز گو کے نعرے)

(اس مرحلہ پر گنتی کی گئی)

محترمہ ڈپٹی سپیکر: Quorum is not complete، دومنٹ کے لئے Bell بجائیں۔

(گونواز گو کے نعرے)

(اس مرحلہ پر گھنٹی بجائی جارہی ہے)

محترمہ ڈپٹی سپیکر: مظفر سید صاحب! مظفر سید، Bells, bells (شور) مظفر سید صاحب، مظفر سید (شور) مظفر سید صاحب، مظفر سید!

جناب مظفر سید (وزیر خزانہ): بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔

محترمہ ڈپٹی سپیکر: مظفر سید، فضل الٰہی صاحب، فضل الٰہی صاحب، فضل الٰہی۔

وزیر خزانہ: بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔

Madam Deputy Speaker: Okay, Muzafar Said Sahib! If the quorum is not complete, I can't ask anyone but anyway اس چیئر کے اپنے صوابدیدی اختیار پر آپ کو میں ایک دومنٹ دے دیتی ہوں Otherwise legally I can not-----

وزیر خزانہ: بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ۔ اگر-----

(اس مرحلہ پر گنتی کی گئی)

Madam Deputy Speaker: Okay, the quorum is not complete and the session is adjourned till 03:00 pm Tuesday, 2nd May, thank you.

(اجلاس بروز منگل مورخہ 02 مئی 2017ء بعد از دوپہر تین بجے تک کے لئے ملتوی ہو گیا)

غیر نشاندار سوالات اوران کے جوابات

4814 _ جناب سردار حسین (چترالی): کیاوزیر صنعت وحرفت ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) کیایہ درست ہے کہ حکومت نے سمال انڈسٹریز کی ترقی کے لئے فنڈز مختص کئے تھے؛

(ب) آیایہ بھی درست ہے کہ چترال میں سمال انڈسٹریز کے ادارے بھی موجودہیں؛

(ج) اگر (الف) و(ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو چترال میں مذکورہ اداروں کی تعداد، کارکردگی اوران کے لئے مختص شدہ فنڈز کی تفصیل فراہم کی جائے؟

جناب عبدالکریم (معاون خصوصی برائے صنعت وحرفت): (الف) جی ہاں۔

(ب) جی ہاں۔

(ج) چترال میں مندرجہ ذیل ادارے سمال انڈسٹریز ڈیویلپمنٹ بورڈ کے تحت کام کررہے ہیں:

(i)ووڈورکنگ سنٹر چترال

(ii)پٹی ٹریننگ سنٹر چترال

(iii)ایمبرائڈری اینڈ ٹنٹنگ سنٹر چترال

(iv)ریڈی میڈ گارمنٹس سنٹر چترال PC-1 کی میعاد ختم ہونے کی وجہ سے حال ہی میں بند کیا گیا ہے۔

(v)ہینڈی کرافٹ ڈیویلپمنٹ سنٹر بونی چترال

کارکردگی: (i)ووڈورکنگ سنٹر چترال جوکہ 1983 میں قائم ہوا، چترال کے تمام سرکاری دفاتر اور تعلیمی اداروں کے فرنیچر کی ضروریات پوری کررہاہے، ادارے کے تمام اخراجات جو کہ تقریباً پچاس لاکھ روپے سالانہ ہیں، سمال انڈسٹریز ڈیویلپمنٹ بورڈ خوداپنے وسائل سے پورے کررہاہے۔

(ii)پٹی ٹریننگ سنٹر 1975 سے قائم ہے اور مردانہ وزنانہ شالوں کی بنائی کے علاوہ اسی شعبہ میں تقریباً پانچ سوافراد جن کو ٹریننگ کی سہولت بھی مہیا کی جاچکی ہے جو کہ اپنے گھروں اور دکانوں پر کھڈیوں کی مدد سے شالیں بناکر اور انہیں بیچ کر اپنے لئے روزی کمارہے ہیں۔

(iii) ایمبرائڈری اینڈ ٹنٹگ سنٹر 1968 سے کام کر رہا ہے، اس سنٹر میں سالانہ تقریباً تیس لڑکیوں کو ایمبرائیڈری، کپڑوں کی کٹائی اور سلائی کے شعبہ میں مفت تربیت دی جاتی ہے، اسی تربیت کی بناء پر یہ غریب لڑکیاں اپنے گھروں میں سلائی مشینوں کے ذریعے کپڑے وغیرہ سی کر اپنے لئے روزی کما رہی ہیں۔

(iv) ریڈی میڈ گارمنٹس اے ڈی پی سکیم کے تحت 2007 میں قائم ہوا اور حال ہی میں PC-1 کی میعاد پوری ہونے کی بناء پر بند کر دیا گیا ہے۔ اس سنٹر نے بھی گزشتہ نو سالوں کے دوران غریب بچوں کی کپڑوں کی سلائی کی تربیت کے شعبے میں اہم کردار ادا کیا ہے اور تقریباً 180 لڑکیوں کو تربیت فراہم کر کے انہیں روزی کمانے کے قابل بنا چکا ہے۔ یہ سنٹر اپنے مقاصد حاصل کر چکا ہے اور اس کی PC-1 کی میعاد بھی ختم ہو چکی ہے، اس لئے اسے حال ہی میں بند کر دیا گیا ہے، نئی اے ڈی پی سکیم کے تحت اسے دوبارہ کھولا جا رہا ہے۔

(v) ہینڈی کرافٹس ڈیویلپمنٹ سنٹر بونی چترال 1985 میں قائم ہوا، ایک پسماندہ بستی میں قائم اس سنٹر نے اب تک پانچ سو لڑکیوں کو سلائی کڑھائی کے شعبہ میں تربیت فراہم کر چکا ہے جو کہ اس فن کی وجہ سے اپنے لئے روزی کمانے کے قابل ہیں۔

صوبائی حکومت ریڈی میڈ گارمنٹس سنٹر چترال اور ہینڈی کرافٹس ڈیویلپمنٹ سنٹر کے لئے تقریباً پچاس لاکھ روپے مہیا کر چکی ہے اور اس کی سمال انڈسٹریز نے دیگر سینٹروں یعنی ووڈ ورکنگ سنٹر چترال، ایمبرائڈری اینڈ ٹنٹگ سنٹر چترال اور ٹریننگ سینٹر کے لئے تقریباً 90 لاکھ روپے سالانہ خرچہ خود مہیا کیا ہے۔

4865 _ جناب سردار حسین (چترالی): کیا وزیر جنگلات ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ محکمہ جنگلات چترال میں مختلف آسامیوں پر بھرتیاں ہوئی ہیں؛

(ب) اگر (الف) کا جواب اثبات میں ہو تو بھرتی کا طریقہ کار اور بھرتی شدہ افراد کی تفصیل فراہم کی جائے؟

سید محمد اشتیاق (معاون خصوصی برائے ماحولیات) (جواب پارلیمانی سیکرٹری برائے ماحولیات نے پڑھا):

(الف) جی ہاں، یہ درست ہے۔

(ب) چترال فارسٹ ڈویژن میں دو فارسٹرز اور ایک فارسٹ گارڈز بھرتی کئے گئے ہیں جس کے لئے قانون کے مطابق اخبار میں اشتہار دیا گیا جو مورخہ 24/12/2014 کو روزنامہ 'آج' میں شائع ہوا جس میں درخواستوں کی وصولی کی آخری تاریخ 09/01/2015 مقرر کی گئی جس کے بعد باقاعدہ طور پر حکومت کے مروجہ قانون کے تحت ٹسٹ وانٹرویو کا اہتمام کیا گیا اور میرٹ کی بنیاد پر تمام تقرریاں عمل میں لائی گئیں۔